

Кравченко М. О.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано доцільність застосування прикладного системного аналізу для дослідження механізму формування економічної стійкості промислових підприємств з позицій нової системно-структурної економічної парадигми. Адаптовано процедури аналізу. Визначено послідовність його проведення. Проведено системно-структурну ідентифікацію підприємства та його найближчого оточення. Визначено групи параметрів для моделювання та здійснено добір даних для їх обчислення.

Ключові слова: економічна стійкість підприємства, системний аналіз, системно-структурна парадигма.

1. Вступ

Серед напрямків наукових досліджень, інтерес до яких активізується в періоді рецесії, як той, що спостерігається в економіці України нині, одним з найважливіших є забезпечення економічної стійкості суб'єктів господарювання різних рівнів. Концепція економічної стійкості не має однозначного трактування, в основному через її всеохоплюючий характер та розгалужені методологічні підходи до дослідження, які обумовили її широку таксономію та типологію. В підсумку, загальноприйняте трактування економічної стійкості відсутнє навіть в діапазоні загальної теорії систем, яка наразі є провідною методологічною парадигмою дослідження складних об'єктів. Більш того, досвід застосування системного підходу для дослідження стійкості реальних економічних систем різних рівнів демонструє дуже протилежні, часто суперечливі результати. Цим обґрунтовується необхідність подальшого наукового пошуку в напрямку розробки несуперечливої методології дослідження економічної стійкості.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

В той же час, незалежно від трактування, системною теорією визнається, що ключову роль в забезпеченні стійкості системи відіграє її структура. Власне, системний підхід в аналізі базується на виділенні та дослідженні структури систем. Такий погляд на системний підхід був дуже влучно сформульований засновником Римського клубу А. Печчеї, який вважав, що він «диктується складним характером сучасного світу, де взаємні зв'язки між окремими компонентами часто є важливішими, ніж самі компоненти» [1, С. 111].

Системно-структурний метод аналізу вперше в системну методологію привніс А. Богданов. На структурній природі стійкості об'єктів, що розглядаються як складні системи, наголошували І. Прангішвілі, А. Уйомов, Ю. Уманцев та ряд інших вчених. Дослідженню стійкості як структурної характеристики економічних систем присвячені праці таких вчених, як Д. Давидянець, О. Колосова, О. Суромейко та ін.

Своєрідним підсумком окресленої тенденції стало формування системно-структурної (або неосистемної) парадигми дослідження економічних систем, передумови якої сформульовані Я. Корнаї [2], але основний розвиток вона отримала в роботах Г. Клейнера [3–5]. Суттєвою перевагою системно-структурної парадигми є те, що вона дозволяє чітко виділити системоутворюючі критерії та обумовлені ними морфологічні ознаки економічних систем, що досягається за рахунок зміни ракурсу дослідження з ендогенного на екзогенний. Такими критеріями виступають наявні у системи базові просторові та часові обмеження. Спосіб ідентифікації та аналізування економічних систем через їх просторово-часову локалізацію підкреслює основоположність нової концепції, наближує її до загальнонаукової діалектики пізнання. Ще Ф. Енгельс писав: «Основні форми будь-кого буття суть простір та час» [6, С. 51]. В той же час така уніфікація цілком відповідає сучасним потребам економічної методології.

Нині окреслена парадигма завоювала багато прихильників серед дослідників та динамічно формується, але досі не має належного методологічного оформлення та інструментарію проведення емпіричних досліджень. Я. Корнаї зазначає, що наразі «прогностична сила цієї парадигми є обмеженою» [2, С. 2]. Г. Клейнер підтверджує, що з позицій парадигми «економіко-математичний опис функціонування систем являє певну складність і вимагає спеціального дослідження» [3, С. 18]. В наукових джерелах відсутнє висвітлення результатів аналізу реальних економічних систем або їх економетричного моделювання з позицій системно-структурної парадигми, а також інструментарію його проведення.

3. Об'єкт, мета та задачі дослідження

Об'єкт дослідження — економічна стійкість промислових підприємств.

Мета дослідження — формування методології дослідження економічної стійкості промислових підприємств як економічних систем мікрорівня з позицій нової системно-структурної парадигми.

Це обумовило перелік задач, що вирішувались в даній роботі:

- обґрунтувати доцільність, адаптувати процедури та послідовність проведення прикладного системного аналізу економічної стійкості промислових підприємств з позицій нової парадигми;
- провести системно-структурну ідентифікацію підприємства як об'єкту дослідження, а також його найближчого оточення;
- реалізувати процедури теоретичного аналізу та підготувати основу для економетричного моделювання.

4. Матеріали та методи дослідження економічної стійкості підприємств з позицій системно-структурної парадигми

Для вирішення окреслених завдань передбачено використання методів прикладного системного аналізу складних слабоформалізованих соціально-економічних систем, що передбачає реалізацію широкого набору системно організованих, структурно взаємопов'язаних та функціонально взаємодіючих евристичних процедур, прийомів, математичних методів та обчислювальних засобів для отримання цілісного комплексу знань про механізм формування економічної стійкості підприємства з позицій нової парадигми.

5. Результати реалізації процедур системного аналізу для дослідження економічної стійкості підприємств з позицій системно-структурної парадигми

Дослідник сучасної системної методології В. Лівшиць виділяє два «ланцюги», що відображають логічну послідовність проведення прикладних системних досліджень. Перший ланцюг схематично в скороченому вигляді можна представити наступним чином: «система — системна концепція — принципи системності — системний аналіз — прикладний системний аналіз». Другий — у вигляді: «системний аналіз — кібернетика — адаптивне регулювання — синергетика». Перетин ланцюгів відбувається на етапі «системний аналіз», який, з одного боку, спирається на базовий зміст системних понять, а з іншого — на весь системний алгоритмічний інструментарій пошуку та реалізації ефективних рішень [7]. На даному етапі вважаємо доцільним методологію дослідження економічної стійкості підприємств формувати за схемою першого ланцюга, що підсумовується проведенням прикладного системного аналізу.

Концептуальний базис формування економічної стійкості підприємства побудований на апріорній для системно-структурної парадигми типізації економічних систем. Залежно від просторово-часової локалізації всі вони можуть бути поділені на чотири принципово відмінні типи: об'єкти (з обмеженою протяжністю у просторі та невизначеною тривалістю в часі); середовища (з обмеженою протяжністю та часовою невизначеністю); процеси (з необмеженою протяжністю та визначеною тривалістю); проекти (з обмеженою протяжністю та визначеною тривалістю). Такий підхід до типізації «пра-

цює» на будь-якому економічному рівні і Г. Клейнер доводить, що всій множині однотипних економічних систем властивий ізоморфізм. Жодна з систем не є самодостатньою. Тому вони прагнуть до утворення реципієнтно-донорських пар щодо обміну дефіцитними ресурсами і відповідного розширення можливостей. Як наслідок, взаємодія об'єктів, середовищ, процесів та проектів в економічному просторі носить круговий характер та призводить до того, що вони смикаються в тетраду — форму, яку можна вважати результатом самоорганізації систем [3].

Реальна соціально-економічна система володіє в різному ступені характеристиками систем кожного з чотирьох базових типів, тому може розглядатися як тетрада. Типізація залежить від ступеня прояву ознак та проводиться за тією ознакою, яка превалює. Всі види економічних суб'єктів на всіх рівнях — держави, регіони, галузі, підприємства та організації, домогосподарства, фізичні особи — відносяться до систем об'єктного типу, оскільки вони зазвичай мають визначені просторові межі та необмежену тривалість у часі [4, 8].

Основна ідея трактування стійкості підприємства полягає в тому, що вона розглядається як структурна характеристика тетради. Дійсно, нормальна функціональність систем забезпечується взаємодією систем, що можливе лише за умови непорушності тетрадної структури. В результаті взаємодії в сукупності економічні системи забезпечують: реалізацію повного циклу базових економічних функцій — виробництва, споживання, розподілу, обміну; повного циклу базових процесів стійкого розвитку — диверсифікації, уніфікації, волатильності, стабільності; взаємне забезпечення ресурсами і властивостями — системи, які є необмеженими в часі або просторі сприяють їх передачі тим системам, для яких певний ресурс є дефіцитним; як наслідок всього вищеперерахованого — підтримання економічного гомеостазу [3, 9].

Відповідно для вирішення складної задачі забезпечення стійкого нормального функціонування підприємства як тетради в різних умовах виникає необхідність проведення системного аналізу. Видатні вітчизняні вчені в галузі системного аналізу, М. Згуровський та Н. Панкратова процедури системного аналізу розподіляють за видами: цільовий, ситуаційний, інформаційний, структурно-функціональний, організаційно-процедурний, техніко-економічний аналіз [10]. Відповідно для даного дослідження зміст окреслених видів аналізу може бути визначений в такий спосіб:

- цільовий аналіз — декомпозиція головної мети підприємства, що полягає в забезпеченні та збереженні економічної стійкості, та виділення цілей його підсистем (об'єктної, середовищної, процесної та проектної);
- ситуаційний аналіз — виявлення характеристик окремих ситуацій функціонування підприємства (кризової, посткризової, міжкризової та передкризової), та визначення його основних можливих станів в діапазоні від абсолютної стійкості до повної нестійкості;
- інформаційний аналіз — визначення обсягу та повноти інформації про склад елементів тетрадної структури підприємства та економічного середовища, в якому воно функціонує;
- структурно-функціональний аналіз — визначення необхідного рівня можливостей підсистем підприємства об'єктного, середовищного, процесного та

проектного типів, а також та ступеню їх взаємозв'язку та взаємозалежності;

- організаційно-процедурний аналіз — виявлення оптимального способу організації процесу управління підприємством та відбір процедур, що забезпечують збереження стійкості підприємства в певній ситуації;
- техніко-економічний аналіз — визначення ресурсів, необхідних для збереження стійкості підприємства в кожній ситуації.

З огляду на відсутність жодних емпіричних та неповноту теоретико-методичних даних щодо тетрадного устрою підприємства, традиційна послідовність проведення системного аналізу, викладена, наприклад, в [11], повинна бути адаптована. Для цілей даного дослідження реалізація окресленого вище набору процедур системного аналізу може бути реалізована у вигляді наступної послідовності:

Етап 1. Збір інформації. Етап передбачає всебічне теоретичне вивчення підприємства як об'єкту аналізу. З огляду на застосування нового підходу вивчення підприємства повинне бути узагальнене його системно-структурною ідентифікацією у якості тетради.

Етап 2. Проведення якісного аналізу. Етап передбачає збір теоретичних даних, кількісної та семантичної інформації про систему та початок проведення на їх основі цільового, ситуаційного, інформаційного та структурно-функціонального видів аналізу в контексті тетрадного устрою підприємства.

Етап 3. Ідентифікація параметрів. Етап передбачає проведення відбору даних для аналізу, їх подальшу оптимізацію та ідентифікацію параметрів. Для цілей даного дослідження ідентифікацію параметрів доцільно здійснювати за групами, що характеризують стан кожної з чотирьох підсистем — об'єктної, середовищної, процесної та проектної, а також окремо виділяти результуючі параметри, що характеризують загальний рівень стійкості підприємства.

Етап 4. Вимірювання, проведення кількісного та якісного аналізу параметрів. Етап передбачає отримання даних для обчислення ідентифікованих параметрів та на їх основі оцінювання стану підприємств і їх підсистем.

Етап 5. Системно-структурне моделювання підприємств. Найбільша складність цього етапу полягає в доборі відповідних методів та видів моделювання.

Етап 6. Опрацювання результатів моделювання. Етап передбачає узгодження всіх отриманих видів інформації, формування та відображення баз знань і даних, а також їх візуалізацію.

Етап 7. Евристичне оцінювання отриманих результатів. Етап передбачає опрацювання отриманих даних та на їх основі формування висновків цільового, ситуаційного, інформаційного, структурно-функціонального видів аналізу.

Етап 8. Проведення організаційно-процедурного та техніко-економічного видів аналізу. Передбачає прийняття відповідних рішень та розробку рекомендацій.

Для ідентифікації промислового підприємства як об'єкту системного аналізу автором статті було сформувано типовий перелік елементів, які можна віднести до об'єктної, середовищної, процесної та проектної підсистем. Визначений склад елементів та викладена в роботах Г. Клейнера [3–5] характеристика підсистем чотирьох типів дозволяють виділити системну функцію кожної з них в забезпеченні стійкості (табл. 1).

Таблиця 1

Групування внутрішніх системних елементів підприємства за типами

Тип підсистеми	Елементи підсистеми	Системна функція в забезпеченні стійкості тетради
Об'єктний	сукупність працівників, керівників, власників підприємства*; структурні підрозділи	забезпечення тривалості функціонування в часі та збереження займаної ним просторової зони
Середовищний	соціально-культурна сфера підприємства: внутрішні стандарти, регламенти, інститути, комунікації, організаційні клімат та культура	забезпечення тривалості функціонування в часі та необмежене поширення в просторі
Процесний	сфера реалізації виробничо-господарських процесів на підприємстві: технологічні, інформаційні, управлінські, логістичні, бізнес-процеси	забезпечення збереження в межах відведеного часу та необмежене поширення в просторі
Проектний	сукупність інвестиційних проектів, програм, подій, намірів підприємства, в тому числі реструктуризація, реформування тощо	забезпечення продовження функціонування підприємства у відведеній просторовій зоні в межах відведеного часу

Примітка: складено автором; * — під власниками розуміються фізичні та юридичні особи, що володіють правом власності на майно підприємства; залежно від організаційно-правової форми підприємства власниками можуть виступати засновники, члени, учасники та ін.

Більш докладно концептуальні засади дослідження економічної стійкості підприємства з позицій системно-структурної парадигми та результати теоретичного аналізу концепції висвітлені в [9].

Схематичне зображення внутрішньої структури підприємства наведено на рис. 1, де використані наступні умовні позначення: *Ob* — об'єктна підсистема підприємства; *En* — середовищна підсистема підприємства; *Pc* — процесна підсистема підприємства; *Pj* — процесна підсистема підприємства; (*Ob-En*), (*En-Pc*), (*Pc-Pj*), (*Pj-Ob*) — безпосередні двосторонні реципієнтно-донорські зв'язки між відповідними підсистемами.

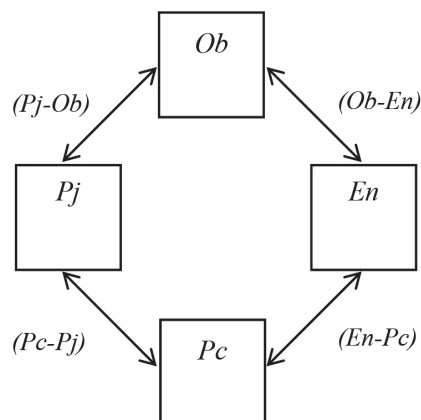

Рис. 1. Схематичне відображення внутрішньої структури підприємства

Підприємство, маючи внутрішню тетрадну структуру, одночасно є компонентом системи більш високого рівня, взаємодіючи з іншими її компонентами економічного простору за такими само принципами. Тобто зовнішнє середовище підприємства має структуру, певним чи-

Таблиця 3

Групування зовнішніх системних компонентів функціонального та адміністративного оточення підприємства за типами

Тип системи	Компоненти системи	Характер взаємозв'язку з підприємством
Функціональне оточення		
Об'єктний	сукупність економічних суб'єктів, з якими підприємство співпрацює, в тому числі підприємства, комерційні та некомерційні організації, домогосподарства, фізичні особи; організаційні утворення, до яких залучене підприємство, тощо	опосередкований через функціональні системи середовищного та (або) проектного типу
Середовищний	сфера взаємодії економічних об'єктів та місце протікання економічних процесів, які представлені сукупністю ринкових формальних та неформальних інститутів та інфраструктури та створюють умови переміщення ресурсів й благ; вироблених суб'єктами	безпосередній
Процесний	сфера реалізації логістичних процесів, а також засобів та можливостей для організації переміщення ресурсів та благ в економічному просторі	опосередкований через функціональні системи середовищного та (або) проектного типу
Проектний	сукупність зовнішніх інноваційних та інвестиційних виробничо-відтворювальних ініціатив, проектів та програм, до яких залучене підприємство	безпосередній
Адміністративне оточення		
Об'єктний	сукупність суб'єктів, що здійснюють адміністративно-управлінський вплив на підприємство, в тому числі органи державної влади, регіонального та галузевого управління, контрольно-наглядові, материнські та керуючі органи	опосередкований через адміністративні системи середовищного та (або) проектного типу
Середовищний	сфера взаємодії та місце реалізації взаємовідносин підприємства з вищими органами; адміністративно-управлінське середовище підприємства	безпосередній
Процесний	сфера реалізації адміністративно-управлінських та організаційних процесів, до яких залучене підприємство	опосередкований через адміністративні системи середовищного та (або) проектного типу
Проектний	сукупність адміністративно-управлінських та організаційних ініціатив, проектів та програм, дія яких розповсюджується на підприємство, істотних короткочасних політичних та соціально-економічних змін	безпосередній

Таблиця 2

Характер структурної взаємодії різних типів економічних систем між собою

Тип системи	Типи систем, з якими утворюється прями зв'язок	Типи систем, з якими утворюється опосередкований зв'язок
Об'єктний	середовищний, проектний	об'єктний, процесний
Середовищний	процесний, об'єктний	проектний, середовищний
Процесний	середовищний, проектний	об'єктний, процесний
Проектний	процесний, об'єктний	проектний, середовищний

Примітка: складено автором

Типовий склад компонентів безпосереднього зовнішнього функціонального та адміністративного оточення підприємства відображено в табл. 3.

Взаємодія між системами функціональної тетради підпорядковується руху ресурсів та благ, що створюються, розподіляються, обмінюються та споживаються в її площині. Взаємодія між системами адміністративної тетради підпорядковується напрямкам адміністративно-управлінських впливів та звітування. Тому доцільно виділити ще дві групи параметрів, що характеризують безпосередні взаємозв'язки підприємства (об'єктної системи) з компонентами середовищного та проектного типів відповідно до структури, відображеної на рис. 2.

Примітка: складено автором

На рис. 2 наступні умовні позначення: Ob — підприємство (об'єктна система); En_a , Pc_a , Pj_a — відповідно середовищна, процесна та проектні системи з безпосереднього адміністративного оточення підприємства (компоненти вертикальної структури); En_f , Pc_f , Pj_f — відповідно середовищна, процесна та проектні системи з безпосереднього функціонального оточення підприємства (компоненти горизонтальної структури); $(Ob-En)_a$, $(En-Pc)_a$, $(Pc-Pj)_a$, $(Pj-Ob)_a$ — двосторонні адміністративні зв'язки між відповідними системами у вертикальній площині;

$(Ob-En)_f$, $(En-Pc)_f$, $(Pc-Pj)_f$, $(Pj-Ob)_f$ — двосторонні функціональні зв'язки між відповідними системами у горизонтальній площині.

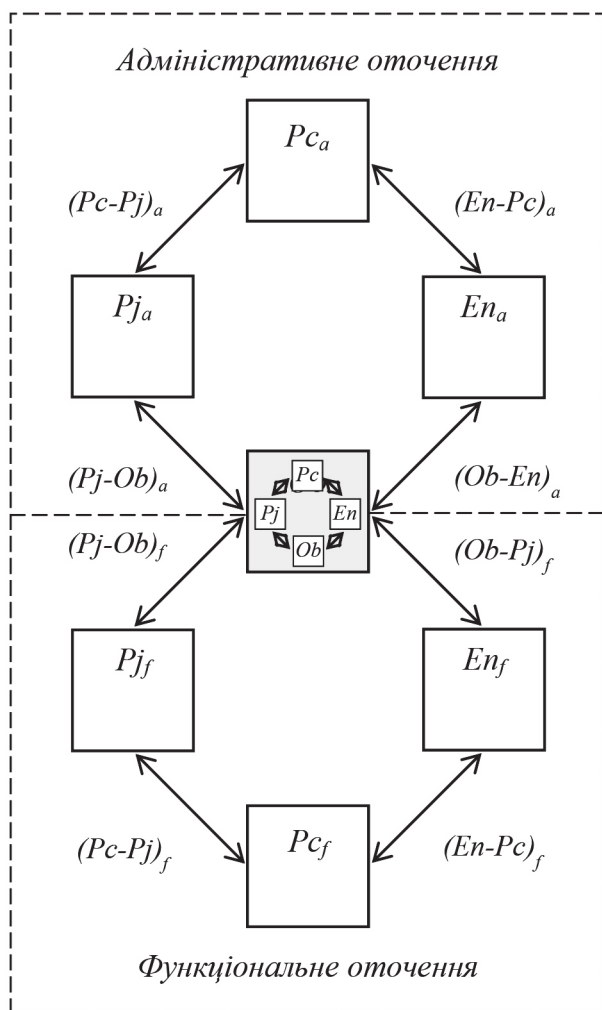

Рис. 2. Схематичне відображення фрагменту структури безпосереднього зовнішнього оточення підприємства

Такий підхід до проведення ідентифікації та типізації економічних систем дозволяє повністю охопити та систематизувати всі зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на стійкість підприємства.

З огляду на відсутність достовірних емпіричних даних щодо проведення системного аналізу підприємств з позицій неосистемного підходу, виділений вище набір процедур системного аналізу економічної стійкості реалізуватиметься в декілька етапів: перший етап передбачає проведення аналізу на основі теоретичних узагальнень; другий та третій етап передбачає підтвердження та уточнення (або спростування) сформульованих положень за результатами економетричного аналізу промислових підприємств.

Наразі автором статті повністю завершена реалізація процедур першого етапу системного аналізу та здійснено добір статистичних показників для оцінювання параметрів та проведення економетричного моделювання взаємодії об'єктної, середовищної, процесної та проектної підсистем за даними дванадцяти вітчизняних машинобудівних підприємств. За типом це є панельні

дані, що являють собою комбінацію просторових та часових відомостей про досліджувані підприємства за період 2003–2014 р.р. Визначення конкретних параметрів ґрунтувалося в основному на перегрупуванні вихідної статистичної інформації. Джерелом отримання даних стали форми річної фінансової звітності підприємств, зокрема № 1 «Баланс», № 2 «Звіт про фінансові результати», № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»; форма державного статистичного спостереження № 1 — інновація «Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства», а також форми внутрішньої звітності підприємства. Однак проведення системного аналізу соціально-економічних об'єктів пов'язане з необхідністю врахування також низки слабоструктурованих та слабоформалізованих факторів. Зокрема, в розглядаємому автором статті випадку це пов'язане з ідентифікацією параметрів, що характеризують стан об'єктних та середовищних систем, а також їх взаємозв'язків між собою і з іншими системами. Для таких випадків системний аналіз передбачає можливість проведення інтуїтивних оцінок, створюючи «єдність об'єкта та суб'єкта» дослідження [7]. Тому для цілей дослідження доцільно використання також експертного оцінювання на основі статистики нечислових даних. Такий підхід повністю відповідає системно-структурній парадигмі дослідження, визначальна особливість якої полягає в посиленні суб'єктивної компоненти, оскільки це збільшує повноту сприйняття реальності та дозволяє врахувати погляди різних категорій людей на досліджуваний об'єкт.

6. Обговорення результатів застосування процедур системного аналізу для дослідження економічної стійкості підприємств та визначення перспектив

Системно-структурна парадигма дає широкую перспективу для проведення сучасних економічних досліджень, зокрема в напрямку забезпечення економічної стійкості суб'єктів господарювання, однак наразі не має належного методологічного забезпечення. Критичний аналіз її основних положень дозволяє асимілювати методологічні засади нового підходу з методологією загальної теорії систем, що й було здійснено в роботі. В статті автором представлені результати реалізації всіх процедур прикладного системного аналізу, що передують моделюванню та здійснена підготовка до його проведення, тобто закладена база формування нової методології. В найближчій перспективі увага буде зосереджена на визначенні форми моделі та методики моделювання з урахуванням різної природи отриманих параметрів. Це дозволить завершити реалізацію всіх процедур аналізу концепції. Проведення системного аналізу, в свою чергу, сприятиме отриманню цілісного уявлення про механізм формування економічної стійкості підприємства з позицій нової парадигми, що створить передумови для управління нею. Отримані за підсумками моделювання результати та сформульовані висновки будуть висвітлені в наступних роботах.

7. Висновки

У результаті проведених досліджень:

— адаптовані процедури прикладного системного аналізу до проведення дослідження промислових підприємств для вирішення складної задачі забезпечення

їх економічної стійкості, а також скорегована типова послідовність його проведення з огляду на відсутність емпіричних даних, що уможливило його застосування в межах нової системно-структурної парадигми; — здійснено ідентифікацію підприємства як тетради, що складається з чотирьох типів підсистем, які відрізняються між собою характером просторово-часових обмежень, а також матричної структури його найближчого оточення, що дозволяє визначити системно-структурний механізм формування економічної стійкості; — на основі систематизації результатів проведеного теоретичного аналізу визначено вісім груп параметрів, які доцільно застосовувати для економетричного моделювання, а також здійснено добір статистичних показників для їх оцінювання за даними дванадцяти вітчизняних машинобудівних підприємств за період 2003–2014 р.р., що забезпечує передумови проведення емпіричного дослідження.

Література

1. Печей, А. Человеческие качества [Текст] / А. Печей; под ред. Д. М. Гвишиани. — М.: Прогресс, 1985. — 312 с.
2. Kornai, J. The System Paradigm [Electronic resource]: Working Paper № 278 / J. Kornai. — Collegium Budapest, 1998. — Available at: \www/URL: <http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/39662/wp278.pdf?sequence=3>
3. Клейнер, Г. Б. Новая теория экономических систем и ее приложения [Текст] / Г. Б. Клейнер // Вестник Российской академии наук. — 2011. — Т. 81, № 9. — С. 794–808.
4. Клейнер, Г. Б. Государство — регион — отрасль — предприятие: каркас системной устойчивости экономики России. Часть 1 [Текст] / Г. Б. Клейнер // Экономика региона. — 2015. — № 2. — С. 50–58.
5. Клейнер, Г. Б. Устойчивость российской экономики в зеркале системной экономической теории [Текст] / Г. Б. Клейнер // Вопросы экономики. — 2015. — № 12. — С. 107–123.
6. Энгельс, Ф. Анти-дюринг [Текст] / К. Маркс, Ф. Энгельс. — 2-е изд. — М.: Издательство политической литературы, 1961. — Т. 20. — 858 с.
7. Лившиц, В. Н. Основы системного мышления и системного анализа [Текст] / В. Н. Лившиц. — М.: Институт экономики РАН, 2013. — 54 с.
8. Рыбачук, М. А. Сбалансированность системной структуры как необходимое условие для стратегической устойчивости предприятия [Текст] / М. А. Рыбачук // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: экономика и управление. — 2015. — № 1. — С. 140–146.
9. Кравченко, М. О. Формализация концепции экономической стійкості підприємства з позицій системно-структурної економічної теорії [Текст] / М. О. Кравченко // Економіка та держава. — 2015. — № 12. — С. 31–34.
10. Згуровский, М. З. Системный анализ. Проблемы, методология, приложения: монография [Текст] / М. З. Згуровский, Н. Д. Панкратова; Институт прикладного системного анализа НАН Украины. — К.: Наукова думка, 2011. — 726 с.
11. Згуровский, М. З. Системный анализ в исследовании сложных физических процессов и полей [Текст] / М. З. Згуровский, А. М. Демченко, А. Н. Новиков, И. И. Коваленко. — К.: Институт кибернетики им. В. Г. Глушкова, 1993. — 37 с.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СИСТЕМОГО АНАЛИЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Обоснована целесообразность применения прикладного системного анализа для исследования механизма формирования экономической устойчивости промышленных предприятий с позиций новой системно-структурной экономической парадигмы. Адаптированы процедуры анализа. Определена последовательность его проведения. Выполнена системно-структурная идентификация предприятия и его ближайшего окружения. Определены группы параметров для моделирования и осуществлен отбор данных для их вычисления.

Ключевые слова: экономическая устойчивость предприятия, системный анализ, системно-структурная парадигма.

Кравченко Марина Олеговна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра менеджмента, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт», Украина, e-mail: mary_kravchenko@mail.ru.

Кравченко Марина Олеговна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра менеджмента, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт», Украина.

Kravchenko Maryna, National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute», Ukraine, e-mail: mary_kravchenko@mail.ru.

УДК 330.142.211

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.60833

Мустеца І. В.

РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

В статті досліджено погляди науковців щодо оцінки якості наданих послуг підприємствами сфери гостинності. Автором розглянуті принципи організації внутрішнього простору на підприємствах готельного господарства, а також досліджений вплив функціональних, екологічних та естетичних критеріїв на якість основних засобів у номері готелю.

Ключові слова: основні засоби, підприємства готельного господарства, якість послуг, екологічні критерії.

1. Вступ

На шляху до Євроінтеграції підприємствам сфери гостинності України, необхідно досягти високих стандар-

тів надання якісних послуг, які б дали змогу збільшити показники завантаженості номерного фонду.

Дослідження сертифікації підприємств готельного господарства свідчать, що в 2015 р. 20 із 29 готелів